

Efektivnost ve VS

Problémy reálného dosahování efektivních stavů aneb „už žádné modely“!

13. přednáška

-
- Efektivnost jako pojem
 - Alokační efektivnost v reálném světě?!
 - efektivnost jako cíl apod.
 - optimum - dynamická rovnováha zájmů a subjektivních představ
 - Jak dosahovat efektivních stavů?
 - příčiny neefektivnosti VS (+velikost VS)
 - faktory efektivnosti
-

pro připomenutí:

- problém definování DOBRA (P1)
 - historická podmíněnost našich názorů (P2)
 - subjektivnost kategorie užitku
 - v realitě je dokonce obtížné identifikovat, proč vláda konkrétní aktivitu realizuje (zejména se těžko odděluje alokační a distribuční fce)
-

Efektivnost - klasický přístup

- znamená produkovat zboží nebo služby s nejmenšími možnými náklady

„a penny saved is a penny earned“

Ben Franklin

Taylor: efektivnost primární cíl pro management

Simon

- The criterion which the administrator applies to the factual problems is one of efficiency. The resources, the input, at the disposal of the administrator are strictly limited.... It is his function to maximize the attainment of governmental objectives (assuming they have been agreed upon) by the efficient employment of the limited resources that are available to him.
-

- pro Simona slouží efektivnost jako standard při rozhodování uvnitř organizace a prostředek jejího řízení. Definuje ji jako maximalizaci poměru čistých kladných výsledků k nákladům příležitosti.
-

příklad knihovny

- která knihovna je efektivní?
 - jaký to má vztah k cílům a zájmům klientů (co když chtějí šetřit především čas (Stone, 1988))
 - Další příklady: vysoká škola, nemocnice, ústav sociálních služeb
-

V realitě je efektivnost ...

- cílem?
 - uspořádat za všech okolností společenské systémy tak, aby dosahovaly „žádoucích“ efektů s co nejlepším poměrem C/E? Ale kdo definuje (má definovat) „žádoucí“??
 - nástrojem?
 - např. k správnému plnění nějakých „funkcí“?
 - Kritériem selekce?
 - Výmluvou pro prováděná a realizaci individuálních a skupinových zájmů?
-

Optimum ve VS?

- motivace (vlastním prospěchem?) + potenciální přítomnost donucení + neexistence apriorního žebříčku hodnot + objektivní nároky na přežití a rozvoj kladené prostředím a ostatními komunitami =>
- optimum se zdá být dynamická rovnováha zájmů zainteresovaných subjektů, která dlouhodobě osciluje kolem takového uspořádání, které (snad) generuje dostatečné podmínky pro přežití (rozvoj, úspěch) komunity

Příčiny neefektivnosti

- proč je VS neefektivní?
 - viz VE, resp. Strecková (nepřítomnost zisku, obtížnost vyjádření užiteků, sklon k byrokratizaci...)
 - jednou z nich špatná struktura, velikost VS

Optimální velikost VS

- **“Bod optima velikosti a struktury veřejného sektoru se nachází v prostoru, kdy ztráty, vyplývající z toho, že určité ekonomické aktivity jsou zabezpečovány trhem, jsou větší, než ztráty, které vyplývají z toho, že určité ekonomické aktivity jsou zajišťovány veřejným sektorem.”** *Strecková*

Faktory

- ovlivňující reálnou velikost a strukturu veřejného sektoru
 - ekonomické
 - geopolitické
 - historické
 - kulturně náboženské
 - politické
 - závěry

Ekonomické faktory

- fáze ekonomického rozvoje
 - nerozvinuté
 - rozvojové
 - industriální
 - postindustriální
- bariéra spotřeby
- bariéra výkonnosti

Závěry 1

- Nelze vytvořit jeden obecný model velikosti a struktury veřejného sektoru, který by zajišťoval jeho optimální národohospodářskou efektivnost. Mezinárodní komparace a studium zkušeností jiných zemí je sice inspirativní, ale poznatky nelze chápat izolovaně. Musí být vždy posuzovány z hlediska širších souvislostí, z hlediska stavu a vývoje podstatných faktorů.

Závěry 2

- Ani pro jednu zemi nelze vytvořit jeden ideální model. Faktory, které ovlivňují optimální velikost a strukturu veřejného sektoru se samy o sobě vyvíjí a kladou tedy rozdílné nároky jak na velikost, tak na strukturu veřejného sektoru

Faktory efektivnosti

- Vnější
 - jsou výsledkem celkového uspořádání společnosti a fungování jeho ekonomiky
 - politické uspořádání společnosti
 - fungování tržního sektoru.
 - konkurenční prostředí mezi institucemi veřejného sektoru
 - financování veřejného sektoru podle jeho výkonů a užitků.

pokr.

□ vnitřní

- věda a technika.
 - struktura veškerých činností.
 - všechny formy dělby práce.
 - kvalifikace pracovníků.
 - iniciativa pracovníků
 - systém řízení.
-

Konkurence jako faktor
efektivnosti

Strečková:

- „Praxe dokazuje, že vytváření konkurenčního prostředí uvnitř veřejného sektoru všude tam, kde je to provozně možné a finančně únosné, přináší typický efekt konkurence a tím je zlepšování **vztahu mezi velikostí nákladů a produkovaným užitekem** (zdůraznil I.M.). Svobodná volba školy stejného druhu, svobodná volba lékaře, zadání veřejných zakázek veřejnému sektoru cestou grantů, veřejných soutěží apod., to vše přispívá k vytvoření prostředí efektivnosti ve veřejném sektoru. Toto konkurenční prostředí ovšem přináší svůj efekt pouze tehdy, jestliže je uveden do života další jmenovaný faktor, a to je financování podle jeho výkonů a užitků...“
-

- Na druhé straně jsme právě v praxi často svědky, že konkurence je vnímána v prostředí veřejného sektoru jako něco cizího, nevídaného, škodlivého. Jako jev, který je nežádoucí, neboť vede k vyšším nákladům, nevyužití kapacit a zdrojů.
- setkáváme se s požadavky na redukci kapacit v zájmu nižších nákladů, vytváření „promyšlených“ sítí poskytovatelů služeb, které by zajistily koordinovanou investiční politiku a bojovaly s možnými duplicitami v nabízených službách, apod.
-

Reforma VF v ČR:

- vnitřní konkurence o dané finanční zdroje.... „tolik nutný prvek ...“
 - Konkurence je zde v jedné řadě s dalšími moderními (a žádoucími) prvky nové fiskální soustavy: tlakem na výkonově orientované rozpočtování, nastartováním procesu výdajových auditů, periodickým monitorováním a analýze výsledků a přínosů konkrétních výdajových programů, vyšší odpovědnosti správců kapitol za plnění cílů s danými finančními prostředky, vyšší otevřenosti a transparentnosti vůči nejširší veřejnosti – klientům
-

VS a konkurence

- A: Která jsou relevantní místa výskytu a kontaktu VS s konkurencí?
 - B: O co se soutěží?
 - C: Kdo s kým?
 - D: Předpoklady...
 - E: Dopady absence předpokladů...
-

A. Která jsou relevantní místa výskytu a kontaktu VS s konkurencí?

- uvnitř VS
 - jeden typ služeb (činností) zajišťuje potenciálně více subjektů
 - institucionálně
 - finančně
 - boj o rozpočtové prostředky (viz odkaz (3)) (jednotlivá „odvětví“, resp. jejich „veřejné části“)
 - VS kontra další sektory
 - ziskový privát (cream skimming)
 - neziskový (NGO) (zejména sociální služby)
 - domácnosti (např. vzdělávání)
-

B: O co se soutěží?

- obecně o peníze a v návaznosti na to:
 - klienty, výkony, služby, kapacity (možnost jejich budování) pokud s sebou přinášejí prostředky
 - přízeň politiků (lobbying, PR, mediální politika)
 - zřizovatele
 - zařazení do garantovaných sítí
 - o možnost dělat věci tak, jak chtějí (míra autonomie, seberealizace, vědecké aspirace, svoboda tvorby...)
 - o jiné než finanční zdroje
 - kvalitní pracovní sílu
 - budovy, majetek...
-

-
- soutěžní prvky se vyskytuje i tam, kde se bezprostředně nefinancuje podle výkonu, ale není to tak výrazné a převažuje spíše koordinace – postupy státního zastupitelství, soudů...*
 - naopak tendence „rozdělovat a panovat“ viz VZP*
-

C: Kdo s kým?

- C: kdo s kým:
 - manažeři reprezentující celé instituce
 - výkonní pracovníci mezi sebou a někdy (soutěž o granty) s jinými jinde
 - ...
-

D. Předpoklady k tomu, aby konkurence napomáhala vyšší efektivnosti využití zdrojů:

- financování podle výkonů
 - vícezdrojové financování
 - pokud možno soulad jurisdikce s okruhem potenciálních uživatelů veřejně poskytovaných statků a služeb
 - vyřešení otázky „co s těmi, kdo v konkurenci podlehnou“
 - standardizace výstupu, resp. schopnost artikulovat parametry (kvantitu a kvalitu) výstupu
 - ...?
-

E. Co se děje, když podmínky splněny nejsou:

- Růst fixních nákladů
 - rigidita kapacit a s ní související přebytek nabídky.
 - Je to dražší (z pohledu veřejných rozpočtů, je tu ještě subproblém celkových nákladů – např. náklady domácností...),
 - na druhé straně to přináší potenciálně vyšší úroveň kvality (dostupnost služeb, větší variabilita služeb, méně klientů na poskytovatele.
 - Nezbytně to nemusí být neefektivní.
 - Distribuční problémy – někde mají služby lepší a platí stejně jako jinde...
-